

ingen saglig Begrundelse for at paalægge den ganske lille Bedrift, der i alt overvejende Grad i vort Land har en fuldkommen stabil Arbejdskraft, disse Bidrag, og det gælder, hvad enten Bedriften findes i By eller paa Land, det gælder alle Erhverv, Industri, Handel, Landbrug og Fiskeri.

Det er klart, at hele det Spørgsmaal, som vi den Gang berørte, og som vi ønsker at faa draget frem igen her, er et Led i et større Spørgsmaal, et Led i hele Spørgsmaalet om Forholdet mellem den store og den lille Bedrift. I Virkeligheden kan man jo sige, at de sidste Slægtled for Byerhvervenes Vedkommende har været kendetegnet ved Kampen mellem den store og den lille Bedrift. Den store Bedrifts Historie er i Virkeligheden Historien om, hvorledes den har trampet hen over de smaa Bedrifters Lig og har gjort det i Kraft af tekniske Fordele, i Kraft af hele den maskinelle Udvikling, i Kraft af de Fordele, Stordriften opnaar gennem Arbejdets Deling, og i Kraft af den Fordel, Stordriften har haft gennem Kraftkoncentrationen i Erhvervslivet. Mange Mennesker saavel i andre Samfund som i vort Samfund har set paa denne Udvikling fra den lille Bedrift over til den store Bedrift som en social Ulykke, og mange Mennesker har villet standse denne Udvikling, har villet holde den lille Bedrift kunstigt oppe. Jeg vil sige for mit Vedkommende, at jeg tror ikke paa, at noget saadant kan ske, jeg tror ikke paa, at noget saadant er tilraadeligt, og i Længden vil det heller ikke være muligt. Man kan ikke stæmme mod en Udvikling, man kan ikke stæmme imod det produktionsmæssige Fremskridt, det bryder sig Vej uimodstaaeligt før eller senere. Men jeg vil tilføje, at der i vor Tid er en Bevægelse paa dette Omraade, som man bør lytte til, og som ikke siger, at vi gennem Lovgivningen skal søge at hemme det produktionsmæssige Fremskridt, bevidst skal søge at hemme den store Bedrift til Fordel for den lille, men en Bevægelse, som siger, at der er Forhold i den moderne Samfundsudvikling, som gør, at den store Bedrift er ved at faa en gunstigere Stilling i vort Samfund i Kampen mod den lille Bedrift, en gunstigere Stilling, end dens tekniske Overlegenhed i og for sig berettiger den til. Denne for gunstige Stilling kommer frem paa flere Omraader. Den kommer saaledes frem i Kraft af Kapitalens Koncentration, idet Forholdet med Hensyn til de store Bedrifter er saaledes i det moderne Samfund, at der altid vil være den nødvendige Kapital til

Stede til at skabe den højeste tekniske Udvikling i den store Bedrift. Men noget ganske andet gælder for den lille Bedrift; dér vil Forholdet ofte være det, at de tekniske Muligheder, som Nutiden byder den lille Bedrift, kan denne overhovedet ikke udnytte paa Grund af Kapitalmangel, fordi den ikke har Adgang til den fornødne Kapital paa den Maade, som den store Bedrift har. Derfor er det efter min Opfattelse Samfundets Pligt, og det er produktionsmæssigt rigtigt for Samfundet at hjælpe den lille Bedrift og give den Adgang til den Kapital, som er nødvendig, for at den kan udnytte de tekniske Muligheder. Det er noget, der heller ikke er ukendt herhjemme, Rigsdagen er paa flere Punkter gaaet den Vej og har erkendt, at for at den lille Bedrift kan udnytte de tekniske Muligheder, maatte der gives den Adgang til Kapital. Det er et Omraade, hvor Storbedriften i sig selv stilles for gunstigt i Forhold til den lille Bedrift. Noget andet gælder direkte overfor Lovgivningsmagten. Enhver, der iagttager moderne Lovgivning paa Erhvervslivets Omraade, kan ikke undgaa at lægge Mærke til, hvorledes man Gang paa Gang, efterhaanden som Samfundets Udvikling i højere og højere Grad gaar i Retning af Stordriften, fra Lovgivningsmagts Side i højere og højere Grad regner med et Samfund, der er bygget alene paa Stordriften, og derfor tilrettelægger sin Lovgivning efter Stordriftens Krav og paa en saadan Maade, at det ikke generer Stordriften, men derimod den lille Bedrift. Den Lov, vi havde til Behandling her i Rigsdagen i Lørdags, Chokoladebeskatningsloven, er et slaaende Eksempel derpaa, den er af en saadan Art, at den til en vis Grad kan føjes ind i den store Bedrifts Form, medens den, hvis den skal gennemføres stricte, tager Livet af de smaa Bedrifter. Det er kun eet blandt mange Eksempler paa, hvorledes Lovgivningsmagten bøjer sig ind under den store Bedrifts Aag og regner med, at den store Bedrift er Samfundets Driftsform. Derfor er det rigtigt, at Rigsdagen i Tide bliver sig dette bevidst, saa at den ikke gaar for vidt i den nævnte Retning. Et tredie Eksempel er Spørgsmaalet om direkte at vælte Byrder over paa den lille Bedrift, Byrder, som i Virkeligheden paalægges af Hensyn til Stordriftens Produktionsform, Udgifter, der er forarsaget Samfundet paa Grund af Stordriftens Form, og som Samfundet derfor maa reagere imod, idet den siger, at det maa Erhvervslivet selv bære. Men naar Lovgivningen saa lægger det over paa Er-